

“Benim Milletim...”: AK Parti İktidarı, Din ve Ulusal Kimlik¹

Elçin Aktoprak, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi,
e-posta: aktoprak@politics.ankara.edu.tr

Büke Koyuncu'nun “*Benim Milletim...: AK Parti İktidarı, Din ve Ulusal Kimlik*” kitabı gündemi tam zamanında yakalayan ve AKP'nin her geçen gün yoğunlaşan “Yeni Türkiye” vurgusunun “ulus” ayağının nasıl inşa edildiğine dair milliyetçilik literatürü dışından milliyetçiliğe katkı sunan önemli bir çalışmadır.

Koyuncu'nun çalışmasının dikkat çeken ilk boyutu, kendi ifadesiyle eserinde Bourdieu'cu bir ulusal kimlik okumasına girişmesi ve ulus-devlet bağlamındaki iktidar ilişkilerinin analizini ulusal kimlik üzerinden açıklamaya çalışmasıdır. Bourdieu sosyolojisi bağlamında ulus-devleti toplumsal eyleycilerin iktidar mücadelesini sürdürdüğü bir alan olarak tanımlayan Koyuncu'nun bu alandaki kültürel, ekonomik, sosyal ve sembolik sermayeler üzerinden ulusal kimlik analizi Türkiye'de ulusal kimliğe dair yapılan çalışmalar içerisinde taze bir kan olarak karşımızdadır. Koyuncu'ya göre ulusal kimlik hem vatandaşların habitusunun bir parçası hem de ulus devletin sembolik sermayesidir; ve tam da bu nedenlerle özgül bir sermaye olarak iktidar mücadelelerini çözümlemenin önemli bir anahtarıdır. İlginç olan kitabın geri kalanında girişteki iddiaların altı doldurulsa da, çalışmanın ana hatlarının farklı sermaye biçimleri içinde İslamın yükselişine denk düşecek şekilde oluşturulmamış olmasıdır. Koyuncu İslamın sembolik sermaye olarak düşünülen ulusal kimlik içindeki yükselişini AKP politikaları üzerinden ele aldığı için önce AKP iktidarının devlette kurumsallaşmasına, daha doğrusu AKP'nin “devlet” olmasına yer vermiş, ardından ulusal kimliğin önemli bir bileşeni olan tarih'e yer ayırmıştır. Bir sonraki bölüm yine ulusal kimlikle organik bağı olan vatandaşlık etiğine ayrılmış, son bölümde de uluslararası konumlandırma unsuru olarak İslam'a değinilmiştir. Bu bölümler hem Koyuncu'yu ulusal kimliğin milliyetçilik üzerinden değerlendirildiği bir perspektife yaklaştırmaktadır; hem de –mesela üçüncü bölümde- kendi iddialarından koparmasa da uzaklaştırmaktadır. Öte yandan bu tespit Koyuncu'nun Bourdieu üzerinden ulusal kimlik analizinde eksik kalması anlamına da gelmemektedir; sonuçta eser bütünlüklü olarak bakıldığında baştaki iddiasını kanıtlayarak sona ermektedir. Söylenilmek istenen, çalışma milliyetçilik literatürü içinden yazılmasa da milliyetçiliğe ilişkin temel hatlardan uzaklaşmadığı ama bu uzaklaşmama halinin de milliyetçilik literatürüne ilişkin referanslarla doldurulmadığıdır. Belki de çalışmanın tek önemli eksiği de bu noktadır.

Koyuncu'nun çalışmasının dikkat çekilmesi gereken ikinci boyutu, çalışma boyunca AKP döneminde İslam'ın alanı şekillendiren tüm sermaye biçimleri içinde yükselişi ele alınırken, Kemalist ulusal kimlik okumasının eksik bırakılmamasıdır. Bu katkı da kitabın basit bir Kemalizm-AKP ikiliği üzerine kurulmuş olmaması sayesinde. Koyuncu da zaten çalışmasının başında bu tip bir sabitlemeden kurtulma aracı olarak Bourdieu sosyolojisini tercih ettiğini belirtmektedir. Bu minvalde yazar seçkin-mağdur ikiliğini reddederek, ulus-devlet alanındaki oyunun kuralları sermayeler hiyerarşisindeki dönüşümlerle birlikte değişirken seçkinliğin ve mağdurluğun değişkenliğine de vurgu yapmaktadır. İstanbul'un fethi kutlamaları örneğinde bu kutlamaların "mağdur"un şenliğinden "seçkin" in kutlamasına nasıl evrildiği gösterilerek aslında eserin başında açıklanan "nöbetleşe seçkinlik" kavramının da altı doldurulmaktadır. Öte yandan AKP döneminde din üzerinden yeniden ulusallaştırılan Mehmet Akif Ersoy'un veya Türkçe Olimpiyatlarının muhalefet aktörleri tarafından sahiplenilmeye başlanmasının sembolik sermayedeki dönüşümün kabulü olarak karşımıza konulması da oldukça önemlidir.

Çalışmanın mutlaka değinilmesi gereken bir üçüncü boyutu da günümüzde sadece Türkiye üzerinden değil, dünya genelindeki gelişmeler üzerinden siyaset ve din ilişkisinin yeniden değerlendirilmesine dair duyulan ihtiyaca denk düşmesidir. Bu minvalde din ve milliyetçilik ilişkisine dair derinlikli bir analizden malul olsa da, çalışma İslam'ın kültürel, sosyal ve ekonomik sermayedeki yükselişini ve yükselişin bağlamını analiz edebilmek için de önemli bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle Türkçe Olimpiyatları bağlamında ele alınan AKP-Gülen ittifakı bu bağlamda öne çıkmaktadır. İslam medeniyeti vurgusunun AKP söylemindeki rolü ve önemi de etkin bir şekilde açıklanarak, ulusal kimliğin ötesinde AKP'nin kendisini konumlandırışına dair de ipuçları sunulmaktadır.

"Benim Milletim...": AK Parti İktidarı, Din ve Ulusal Kimlik kitabının AKP üzerine düşünen, kafa yoran herkes için önemli bir veri deposu olduğunu da eklemek gerekir. Koyuncu'nun eseri müthiş bir gazete arşivine dayanmaktadır. Özellikle Erdoğan'ın ulusal kimliğe ilişkin söylemleri en öne çıkanlarından en arka planda kalanına kadar artık elimizin altındadır.

Özetle, Büke Koyuncu'nun çalışmasının son dönemde öne çıkan "Yeni Türkiye"nin ulusal kimliğinde dinin rolüne ilişkin tartışmalar ve çalışmalar içinde önemli bir yeri olduğunu ve olacağını belirtmek gerekir. Koyuncu bir ulusal kimliğin vazgeçilmezleri olan ulusal tarih, ulusal kahraman, ulusal bayram, ulusal değerler gibi tüm unsurları Bourdieu üzerinden farklı bir bakış açısıyla ele almakta ve tüm bu unsurlar bağlamında İslamın ulusal kimlik içinde yerleştiği merkezi konumu çarpıcı örneklerle desteklemektedir. Çalışmanın AKP

iktidarı ve milliyetçilik çalışanlar için bir başucu kitabı olacağı aşikârdır.

Sonnot

1 Koyuncu B. (2014). *“Benim Milletim...”: AK Parti İktidarı, Din ve Ulusal Kimlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.

